

Rahvaalgatuse kui osalusdemokraatia vahendi mõju

Autorid: Kati Mägar, Laura Soome, Mairit Krabbi, Laura-Marie Jõgi, Pille Lember ja Jörgen Jürine

Detsember, 2024

Sissejuhatus

2016. aastal startis platvorm rahvaalgatus.ee, mis võimaldab Eesti inimestel oma ettepanekutele toetust koguda ning esitada need Riigikogule või alates 2020. aastast kohalikele omavalitsustele menetlusse. Rahvaalgatus on üks osalusdemokraatia vahenditest, mis võimaldab inimestel poliitikakujundamisse panustada. Kaheksa aastaga on rahvaalgatuste koostamise populaarsus Eestis järk-järgult kasvanud - 2023. aastal anti rahvaalgatus.ee platvormil kokku 314 000 digiallkirja. Samas on seda osalusdemokraatia vahendit seni vähe uuritud ning ebamääraseks on jäänud rahvaalgatuste reaalne mõju.

Panustades rahvaalgatus.ee kui osalusdemokraatia vahendi parendamisse, analüüsitakse käesolevas raportis kolme rahvaalgatust, mille pinnalt sõnastatakse valitud rahvaalgatuste mõju ning soovitud algatajatele, menetlejatele ning rahvaalgatus.ee platvormile. Raport on toetav materjal kõigile kolmele osapoolele (algataja, menetleja, platvorm), mis on abiks nii tulevastele algatajatele edukamate algatuste koostamisel, menetlejatele kvaliteetsemate menetluste läbiviimisel ning rahvaalgatus.ee platvormile tehniliste uuenduste läbiviimiseks ja algatajate/menetlejate toetamiseks. Analüüsimiseks valiti järgmised rahvaalgatused:

1. "Petitsioon automaksu kehtestamise vastu", 2023, 65565 allkirja
2. "Keelame koerte ketis pidamise", 2023, 11281 allkirja
3. "Ei asfaldile Nõmme-Mustamäe maasikukaitseala metsas!", 2022, 5680 allkirja

Need kolm algatust valiti mitmel põhjusel. Esiteks reflekteerivad need erinevate tasandite algatusi - kaks esimest nimetatud algatust esitati Riigikogule ning kolmas kohalikele omavalitsusele. Kõik valitud algatused olid võrdlemisi edukad allkirjade kogumisel ning esitati menetlusse. See tähendab, et algatuste puhul oli võimalik analüüsida nii algatuse faasi kui ka menetluse faasi - seejuures selgitada välja, miks algatused suutsid edukalt allkirju koguda. Lisaks on need algatused küllaltki värsked ehk esitatud viimase kahe aasta jooksul, mis tähendab, et huvipooltelt informatsiooni kogumine on hõlpsam.

Algatuste analüüsimisel viidi läbi kvalitatiivne uuring, mille peamiseks meetodiks valiti intervjuud. Intervjuude eesmärgiks oli kaardistada algataja/menetleja poolne nägemus algatuse käigust ja rollist. Lisaks intervjuudest kogutud informatsioonile kasutati analüüsi koostamisel ka avalikest allikatest pärit materjale (sh erinevad meediaväljaanded, rahvaalgatus.ee platform).

Kõigi valitud algatuste esindajatega teostati intervjuud ning ühe algatuse puhul õnnestus intervjuu läbi viia ka menetlejaga.

Käesolevas raportis analüüsitakse kolme valitud rahvaalgatust ning nende kujunemislugu ja käiku. Seejärel võetakse kolm algatust kokku ning sõnastatakse kokkuvõtlikult algatuste mõju ning viimaks pakutakse välja soovitused algatajatele, menetlejatele ja platvormile.

Raport koostati 2024. aasta september-detsember Tallinna Ülikooli ELU projekti raames koostöös rahvaalgatus.ee platvormi haldaja Eesti Koostöö Koguga.

Rahvaalgatus 1: “Petitsioon automaksu kehtestamise vastu”, 65 565 allkirja

Automaksu kehtestamise vastase petitsiooni teema kulg rahvaalgatuse vaatest

28. aprillil 2023. aastal peeti Eesti Autoomanike Liidu asutamise koosolek. Eesti Autoomanike Liidu eesmärk on ühendada mootorsõidukite omanikke ning kaitsta nende huve õigusloomet puudutavas diskussioonis. Autoomanike Liidu loomise peamiseks ajendiks oli eelkõige uue valitsuskoalitsiooni kavatsus maksustada sõidukite omamist¹.

Probleem sai alguse sellest, et poliitikud otsustasid kehtestada automaksu. Automaks ei olnud aga Riigikogu valimiste teema ning selle kehtestamise otsus tuli ühiskonnale ootamatult. Automaksu kehtestamise teemal ei toimunud ühiskondlikku diskussiooni ning ebaselgeks jäi, millist probleemi täpsemalt poliitikud selle maksuga lahendada soovivad. Sisuliselt on tegemist omandimaksuga. Maksu kehtestamise põhiliseks eesmärgiks on poliitikute hinnangul Eesti keskkonnasõbralikumaks muutmine, rohepöörde elluviimine, kliimamuutustega võitlemine.

Autoomanike Liit otsustas luua rahvaalgatuse teemal “Petitsioon automaksu kehtestamise vastu”. Algatus loodi esmalt 24. mail 2023 keskkonda petitsioon.ee, kus toimus esmaste allkirjade kogumine. Kuna aga petitsioon.ee keskkonnas puudus võimalus Smart ID-ga petitsiooni allkirjastada, siis otsustati luua uus rahvaalgatus platvormil rahvaalgatus.ee. Uus petitsioon algatati 13. juulil 2023 ja allkirju koguti 17. juulist kuni 31. augustini 2023. Selleks, et rahvaalgatust oleks võimalik esitada Riigikogule menetlemiseks, tuli koguda 1000 allkirja. Rahvaalgatusega “Petitsioon automaksu kehtestamise vastu” koguti rekordilised 65 565 allkirja (rahvaalgatus.ee platvormil). Esimesed 1000 allkirja koguti allkirjade kogumise esimesel päeval.

Algatus esitati 12. septembril 2023 Riigikogusse Rahanduskomisjoni menetlusse. Menetlus kestis 12. septembrist 2023 kuni 13. märtsini 2024. Selle aja jooksul toimus Rahanduskomisjonis kokku kolm arutelu. Menetlus Riigikogus lõppes petitsiooni tagasi lükkamisega.

Vaatamata sellele, et petitsioon lükati Riigikogus tagasi on automaksu kehtestamise teema endiselt aktuaalne nii ühiskonnas kui ka poliitikute hulgas, tekitades pidevat arutelu ning erinevat meediakajastust.

¹ <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/956-petitsioon-automaksu-kehtestamise-vastu>

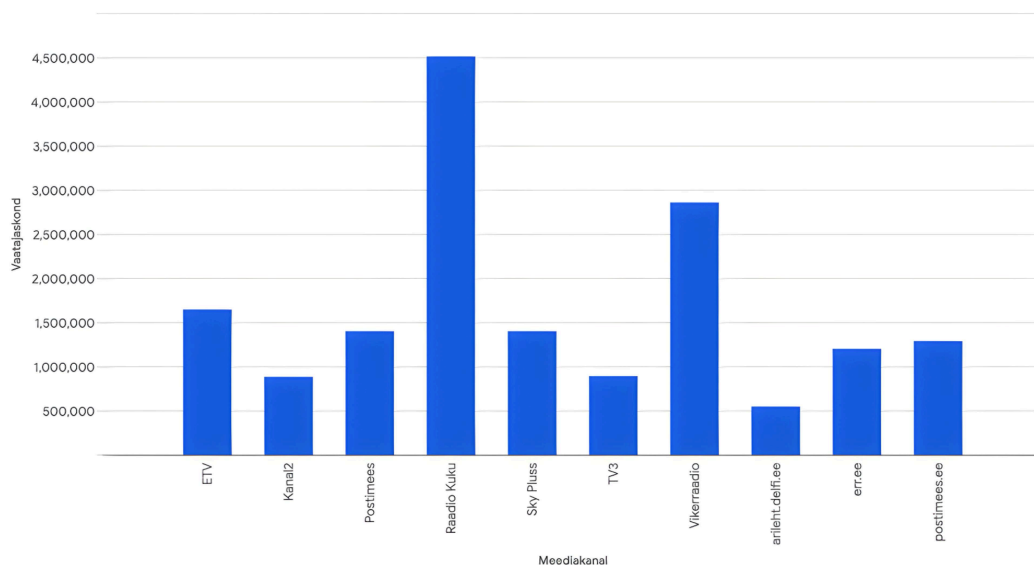
Kuna tegemist oli ühiskonda laialdaselt kõnetava rahvaalgatusega, siis oli ka selle meediakajastus suur. Esialgu koostas Autoomanike Liit ise mitmeid pressiteateid, mis kõik ka avaldati erinevates meediaväljaannetes. Algatuse teemat kajastas nii kirjutav press kui ka raadio, vähem kutsuti algatuse loojaid teleesinemistele.

Erinevaid pressiteateid on kogunenud 300 ringis. Kõige suurem meedia huvi oli allkirjade kogumise ja petitsiooni Riigikogule esitamise perioodil. Facebookis jagati petitsiooni kohta käivat postitust ligi 20 000 korda, mis algataja sõnutsi näitab seda, et nende sõnum jõudis paljude inimesteni ja tekitas laialdast huvi. Lisaks märkis algataja: *“See oli orgaaniline jagamine, mis annab tunnistust meie sõnumi tugevusest ja olulisusest.”*

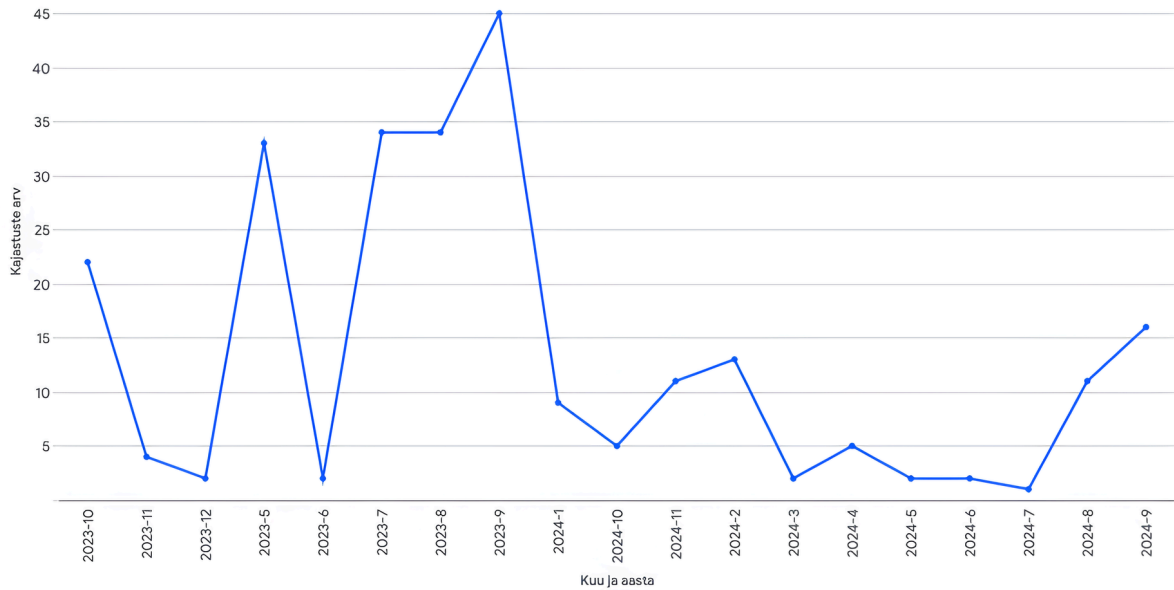
Autoomanike Liidu poolt olid kõneisikuteks Simmo Saar ja Priit Tammeraid, kes tõdesid, et mingil perioodil oli huvi petitsiooni vastu nii suur, et meenutas kohati täiskohaga tööd. Intervjuusid anti igapäevaselt ja mõnel päeval isegi kaks.

Meediakajastuse analüüs: Stationi monitooringukeskkond märksõnadega "automaks" ja "Eesti autoomanike liit".

10 populaarsemat meediakanalit

Meediakajastuste ajajoon kuude kaupa

Intervjuu rahvaalgatuse algatajaga

ELU projekti rühma liikmed Laura Soome ja Pille Lember viisid läbi intervjuu ühe rahvaalgatuse „Petitsioon automaksu kehtestamise vastu“ algataja Simmo Saarega. Intervjuu toimus 28. oktoobril 2024 ajavahemikus 17.00 - 20.00.

Rahvaalgatuse „Petitsioon automaksu kehtestamise vastu“ esitamist motiveeris vajadus *“olla nn poliitikute valvekoer ja näidata, et nad ei saa teha kõike, mis pähe tuleb”*, kommenteeris Simmo Saar. Algatajad olid mures automaksu võimalike negatiivsete tagajärgede pärast. Oli selge, et automaksu kehtestama asudes ei olnud poliitikute poolt tehtud eelnevalt põhjalikku analüüsi.

Autoomanike Liit vastupidiselt tegi enne petititsiooni loomist põhjaliku analüüsi, sest nad soovisid olla veendunud, et nende algatus on põhjendatud ja põhineb faktidel. Intervjueeritav ütles, et nende eesmärk oli faktidel põhineva arutelu tõstatamine. Sellega sooviti näidata ja tõestada, et automaks ei ole ainus lahendus keskkonnakaitse teema lahendamiseks või trantspordipoliitika muutmiseks.

Samas oldi kogu analüüsi tegemise käigus ka valmis selleks, et teema tõstatamine ei ole põhjendatud ning rahvaalgatuse esitamine ei ole asjakohane. Rahvaalgatusega sooviti näidata, et demokraatlikus riigis ei saa poliitikud peale valimisi välja tulla maksudega, millest valimiste eel ei räägitud, millega seoses ühiskonnas diskussiooni ei algatatud. Lisaks leidsid algatajad, et kesise analüüsiga koos oli ebaselge ja vastuoluline ka automaksu kehtestamise motivatsioon. Algatajad ei ole automaksu kehtestamise vastu, kuid küsimus on pigem selles, kuidas ja millisel eesmärgil seda tehakse.

Kuigi algatus lükati Riigikogu poolt tagasi ning seda võib seetõttu ühest küljest pidada ebaõnnestumiseks, siis kokkuvõttes võib siiski öelda, et teema tekitas ja tekitab seniajani ühiskonnas suurt vastukaja. Algatus kogus rekordilise hulga allkirju ning seda oli poliitikutel keeruline ignoreerida.

Rahvaalgatuse protsess ja kogemus

Simmo Saar kirjeldas, et esmalt loodi rahvaalgatus platvormil petitsioon.ee, kuid kuna sellel platvormil ei olnud võimalik anda Smart ID-ga allkirja ja allkirjade eest tuli ka maksta, siis otsustati vahetada platvormi ning valiti petitsiooni algatamiseks rahvaalgatus.ee platvorm.

Simmo Saar ütles, et *“rahvaalgatuse algatamise protsess oli täis väljakutseid. Meie jaoks oli oluline koguda piisav hulk allkirju, et näidata ühiskondlikku toetust ja avaldada survet poliitikutele. Esimene, kõige olulisem, oli selge eesmärgi sõnastamine – mida me täpselt tahame saavutada?”*

Keskenduti konkreetsetele faktidele ja tõenditele. Algatajate eesmärk oli suunata poliitikuid samaväärsele ja faktipõhisele diskussioonile, mitte jääma emotsionaalsete loosungite tasemele. Selleks, et algatus saavutaks võimalikult suure mõju, töötasid nad välja meediaplaani. Kogu protsessi käigus tuli oma eesmärgis kindel olla, kuid ei tohtinud minna vastuollu faktidega. Samuti tuli arvestada asjaoluga, et kui peaksid selguvad täiendavad asjaolud, mis muudavad algataja seisukohta, siis tuleb rahvaalgatus tagasi võtta.

Kuna rahvaalgatuse läbiviimisel on mitu erinevat faasi, siis uuriti kui sujuv see algatajatele tundus. Simmo Saar märkis, et kui esmalt oli keeruline oma algatus selgelt sõnastada, siis arusaamatuks jäi algatajatele rahvaalgatus.ee ühisloomefaas. Kuna selle käigus ei tekkinud juurde uusi mõttekaaslasid ja algatust ei täiendatud.

Mis puudutab suunist Riigikogu rahanduskomisjoni poolt, esitada koos rahvaalgatusega ka seaduse muudatus, siis seda algatajad teha ei plaaninud kuna nende seisukoht oli, et seda seadust ei ole üldse vaja ja seega ei saa nad ka muutmise eelnõud esitada.

Kuna algatus kogus Riigikogule esitamiseks vajaliku arvu hääli, siis jätkus algatuse teema arutelu Riigikogu rahanduskomisjonis. Simmo Saar kommenteeris seda kui pettumust valmistanud olukorda. Algatajad lootsid, et komisjonis tekib sisukas arutelu poliitikute ja rahvaalgatuse esitajate vahel. Nende ootus oli, et poliitikud on automaksu kehtestamise osas jõudnud selleks ajaks läbi viia omapoolse analüüsi. Tegelikkus oli aga see, et poliitikakujundajate ettevalmistus oli halb ja faktipõhine ülevaade puudus. Samuti oli olukord, kus ministril puudus ettevalmistus antud teemat arutada. Samuti valmistas pettumust rahanduskomisjoni arutelude vähene läbipaistvus, mis väljendus näiteks selles, et algatajate poolne ettepanek komisjonis toimunud arutelu salvestada lükati tagasi. Lisaks oli ka lugupidamatut käitumist ministri poolt, kes kasutas kõrgendatud häält kohalolijatega suhtlemiseks. Ilmnes ka segadusi protokollis sisuga. Näiteks oli protokollis märgitud, et kohalolijad ei esitanud küsimusi, tegelikkus oli aga see, et minister pidi istungilt enneaegselt lahkuma ning talle ei saanud seetõttu küsimusi esitada.

Kokkuvõtteks rõhutas Simmo Saar, et kui poliitikakujundajad ei soovi tegelikku kaasamist teha siis seda ei peakski tegema, kuna näiline kaasamine ei ole lahendus. Simmo Saar ütles, et *“mandaadi saanud poliitikud ei pea iga otsuse puhul rahva arvamust küsima. Aga kui nad seda teevad, siis peab see olema aus ja läbipaistev protsess. Automaksu kaasamise protsess väärrib hindeksi ühe viie palli süsteemis.”*

Rahvaalgatuse mõju

Rahvaalgatusel on kindlasti olnud mõju ühiskonnas diskussiooni algatamisega. Samuti suhtus automaksu kehtestamise seadusesse kriitiliselt Eesti Vabariigi president. „Petitsioon automaksu kehtestamise vastu“ kogus kahel platvormil kokkuvõttes 80 tuhat allkirja, millest 65 565 allkirja koguti rahvaalgatus.ee ja 11 877 allkirja petitionsioon.ee paltvormil, see näitab tõstatatud teema olulisust. Simmo Saar sõnas, et *“reitingu langus väljendab rahva rahulolematust, see sunnib poliitikuid arvestama ka avaliku arvamusega. Lõplikku edu saab hinnata alles pärast järgmisi valimisi. Siis näeme, kas automaks jääb kehtima või tühistatakse see. Praegu on võitlus automaksu ümber läinud emotsionaalseks ja poliitiliseks.”*

Intervjueeritava Simmo Saare soovitusel teistele algatajatele:

- Esmalt mõtle läbi, mida sa tahad saavutada. Sea endale selged eesmärgid ja tee kindlaks, kas soovid seaduseelnõu tagasilükkamist, muutmist või avaliku diskussiooni tekitamist. Näiteks meie puhul oli eesmärk selge – automaksu kehtestamise takistamine. See aitas meil sõnastada petitionsiooni teksti ja valida sobivaid argumente.
- Soovitan teha endale teema võimalikult selgeks. Enne algatuse esitamist uuri teemat põhjalikult ja kogu vajalik informatsioon. Faktid ja arvud on olulised, et oma argumente toetada ja veenvalt esineda. Automaksu puhul tegime me enne algatuse esitamist põhjalikud kalkulatsioonid ja analüüsisime eelnõu. See andis meile kindlustunde, et meie argumentid on vettpidavad ja me teame, millest me räägime.
- Võtmesõnaks on hästi koostatud petitionsioon. Petitsioonitekst peab olema arusaadav, informatiivne ja veenev. Samuti on oluline, et tekst oleks korrektne ja faktipõhine. Meie puhul oli teksti koostamine meeskonnatöö, kus igaüks andis oma panuse.
- Suurema mõju saavutamiseks on vajalik läbimõeldud meediaplaan. Meedia tähelepanu on oluline, et algatus jõuaks laiema avalikkuseni ja tekitaks diskussiooni. Anna intervjuusid, saada pressiteateid ja ole aktiivne sotsiaalmeedias. Meie andsime palju intervjuusid ja saatsime pressiteateid, see aitas kaasa meie algatuse tuntusele ja toetusele.
- Paraku peab olema alati valmis ka ebaõnnestumiseks. Iga algatus ei pruugi olla edukas. Mõtle läbi, mis saab siis, kui sa ei kogu piisavalt toetust. Meie olime valmis ka selleks, et me ei pruugi piisavalt toetust koguda. See oleks olnud omamoodi sõnum, mis näitaks, et inimesed ei ole automaksu vastu nii tulihingelised, kui me arvasime.
- Kui sa usud, et seisad õige asja eest, siis jää endale kindlaks. Ära lase end heidutada vastuseisust ja kriitikast. Jää endale kindlaks ja usu oma ideesse. Meie algatusele oli ka palju vastuseisu ja kriitikat, aga me jäime endale kindlaks ja see aitas saavutada edu.

Kogemuse osas lausus Simmo Saar, et *“sai rakendada oma projektijuhtimise ja kommunikatsiooni alast kogemust. Sai teha meeskonnatööd, kuna algatajaid oli kolm Simmo Saar, Priit Tammeraid ja Andres Rand. Kõigil olid omad tugevused ja nõrkused ning tuli teha koostööd. Sai selgeks kui oluline on selge eesmärk, hea kommunikatsioon ja üksteise toetamine.”*

Tuntus on endaga kaasa toonud ka selle, et Autoomanike Liidult küsitakse endiselt erinevates automaksu ja transpordipoliitikat puudutavates küsimustes seisukohti.

“Negatiivse poole pealt võib välja tuua selle et kodanikuaktiivsus ei pruugi alati karjäärile hästi mõjuda. Mõned tööandjad võivad karta aktiivseid kodanikke, kuna nad võivad esindada teistsuguseid vaateid või olla teatud juhtudel nii-öelda kontrollimatud,” märkis Simmo Saar.

“Kindlasti andis rahvaalgatuse läbi viimine uusi teadmisi poliitika kujundamise protsessist. Kokkuvõttes võib öelda, et rahvaalgatuse läbi viimine on hea võimalus saada väärt kogemust ja uusi teadmisi,” võttis Saar kogemuse kokku

Menetleja hinnang algatajale

Hinnang algatusele põhineb Riigikogu rahanduskomisjoni 03.2024 nr 1-6/24-37/1 kirjal², millega lõpetati algatuse menetlus Riigikogu rahanduskomisjonis:

“Rahanduskomisjon arutas kollektiivset pöördumist 05.12.2023 istungil koos kollektiivse pöördumise kontaktisikute ja esindajatega. Lisaks arutas komisjon kollektiivset pöördumist 05.03.2024 ja langetas kollektiivse pöördumise suhtes otsuse 11.03.2024 istungil.

Rahanduskomisjonil kui eelnõu 364 SE juhtivkomisjonil ei ole võimalik nimetatud eelnõuga hõlmatud nn automaksu kehtestamise või mittekehtestamise küsimust lahendada kollektiivse pöördumise menetluses. Riigikogu liikmed, fraktsioonid, juhtivkomisjon ja täiskogu osalevad õigusloomes vastavalt seaduses sätestatud mandaadile ja menetluskorrale ning kujundavad sellest lähtuvalt ka seisukohad erinevates menetlusetappides. Seisukohtade kujundamisel ja menetlusotsuste langetamisel on asjaosalistel võimalik muuhulgas ka kollektiivses pöördumises avaldatut teadmiseks võtta.

Mootorsõidukimaksu eelnõu menetlemisel otsustas rahanduskomisjon 08.02.2024 hääletamise tulemusel saata asjaomane eelnõu esimesele lugemisele ja tegi täiskogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada.

Juhtivkomisjon on kohustatud saatma seaduses sätestatud tähtaja jooksul eelnõu esimesele lugemisele ja esimesel lugemisel toimub eelnõu üldpõhimõtete arutelu. Riigikogu täiskogus ei leidnud enamuse toetust ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata ja eelnõu läbis esimese lugemise 14.02.2024.

Eelnõu on hetkel teise lugemise ettevalmistamise faasis, mis tähendab tööd eelnõu sisu ja sätetega juhtivkomisjonis. Juhtivkomisjoni otsustada on, millal ja millisel kujul liigub eelnõu täiskogu ette teiseks lugemiseks. Eelnõu vastuvõtmise üle saab aga otsustada üksnes Riigikogu täiskogu eelnõu kolmandal lugemisel. Kollektiivses pöördumises ettepandu ega RKKTS-is sätestatud kollektiivse pöördumise menetlemise kord, sealhulgas näiteks tähtaegadega seonduv ei saa aga mõjutada seaduste menetlemise protsessi kohustades Riigikogu liiget, juhtivkomisjoni või täiskogu langetama 2 eelnõu suhtes otsuseid, neist hoiduma või tegema valikuid kollektiivses pöördumises taotletud moel. Käesolevaga ei ole rahanduskomisjon eelnõu 364 SE juhtivkomisjonina pidanud veel võimalikuks kujundada seisukohta eelnõu sätete ja edaspidise menetluse kohta.

Käesolevaga toimub komisjonis eelnõu kohta laekunud muudatusettepanekute ja arvamuste läbivaatamine ning ettevalmistused kohtumiseks huvigruppidega. Kollektiivse pöördumise menetluse kord, täpsemalt RKKTS § 15212 lõige 4 kohustab kollektiivset pöördumist menetlevat komisjoni langetama pöördumise suhtes tähtaegselt ühe järgmistest otsustest: esitatud ettepanekuga osaliselt või täielikult nõustuda või mitte nõustuda. Kuivõrd eelnõu menetlus ja selle suhtes seisukoha kujundamine alles kestab, ei ole rahanduskomisjonil eelnõu 365 SE juhtivkomisjonina käesoleval hetkel võimalik asjaomase kollektiivse pöördumisega osaliselt ega täielikult nõustuda. Samas peab

² <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/956/files/2780>

komisjon langetama asjaomase otsuse pöördumise kohta kuue kuu jooksul pöördumise menetlusse võtmisest arvates. Seega tuli antud juhul asjaomane otsus langetada hiljemalt 11.03.2024.

Seetõttu otsustas rahanduskomisjon kollektiivse pöördumisega „Petitsioon automaksu kehtestamise vastu“ mitte nõustuda.

Lisame, et kollektiivse pöördumise menetlemise raames ei leidnud komisjoni enamuse toetust pöördumises tõstatatud küsimuse viimine täiskogu ette olulise tähtsusega riikliku küsimuse (OTRK) arutamise formaadis.

Tegemist oleks ühe ja sama teema erinevates formaatides paralleelmenetlusega täiskogus. Antud küsimuse arutamine eelnõu formaadis on oluliselt põhjalikum, kui OTRK formaat võimaldaks. Täname kõiki kollektiivse pöördumise esitajaid seisukoha avaldamise eest. Juhime tähelepanu sellele, et tegemist on komisjoni poolse formaalse vastusega kollektiivse pöördumise menetluse raames. Riigikogus jätkuvad sisuliselt arutelud mootorsõidukimaksu üle.”

Rahvaalgatus 2: “Keelame koerte ketis pidamise”, 11 281 allkirja

Eestimaa Loomakaitse Liidu ettepanekud loomakaitseaduse muutmiseks rahvaalgatuse vaatest

Eestis on koerte püsivalt ketis pidamine lubatud ning seejuures näeb loomakaitseadus ette, et koerale peab olema tagatud vähemalt 40m² suurune maa-ala koos kuudi, toidu- ja jooginõudega. Sellel alal tuleb koeral rahuldada ka oma loomulikud vajadused, sest praktikas ketikoeri sageli ei jalutata. Samuti kontrollitakse tingimuste seadusele vastavust harva. Selleks, et loomakaitseadust selles osas muuta, lõi Eestimaa Loomakaitse Liit 13. veebruaril 2023 rahvaalgatuse, mille eesmärgiks oli keelata koerte püsiv ketis pidamine ning koerte pidamine asukohtades, kus inimesed püsivalt ei ela. Samuti tegi liit täiendavad ettepanekud kehtestamiseks miinimumnõuded koeraga tegelemiseks, kohustades loomapidajaid tagama igapäevaselt vähemalt kahe tunni ulatuses koera sotsiaalsete vajaduste rahuldamise aktiivsete tegevuste kaudu.

Algatuse jõudmiseks Riigikokku koguti vajalik allkirjade arv kolme päevaga, kokku saadi 11 281 allkirja. Algatus edastati Riigikogule 2. aprillil ja võeti menetlusse 20. aprillil, mille järel algatati arutelu Maaelukomisjonis 5. juunil 2023. Edasi jätkati aktiivset tööd, selgitamaks välja võimalused algatuses esitatud muudatuste elluviimiseks.³

Tegelikult sai algatus alguse juba 2020. aastal, mil Rahvaalgatus.ee veebiplatvormil käivitati Eestimaa Loomakaitse Liidu ja Loomapäästegrupi poolt algatus “AITAB! Rahvaalgatus Loomakaitseaduse ja sellega seonduvate õigusaktide muutmiseks”, milles tehti üle 30 ettepaneku loomakaitseaduse muutmiseks. Algatus pääses edasi Riigikokku, saades kokku üle 7000 allkirja. Riigikogu Maaelukomisjonis arutati teemat kolmel istungil, millesse olid kaasatud ka erinevate ministeeriumide esindajad, sh Maaeluministeeriumi (tänapäevane Regionaal- ja Põllumajandusministeerium) esindajad. Nende hinnangul ei näinud ministeeriumid tol hetkel vajadust seaduste muutmiseks, kuid lubati selgitada välja õigusaktide muutmise vajadus. Vastavad ettepanekud edastati seisukoha kujundamiseks ning lahenduste väljatöötamiseks ka Vabariigi Valitsusele.⁴

³ <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/854-keelame-koerte-ketis-pidamise>

⁴

<https://rahvaalgatus.ee/initiatives/484-aitab-rahvaalgatus-loomakaitseaduse-ja-sellega-seonduvate-%C3%B5igusaktide-muutmiseks>

Kuivõrd 2020. aastal algatatud pöördumise tulemusena hakati eelnõud muutma viisil, mis ei vastanud algatajate soovidele ja ettepanekutele, lõi Eestimaa Loomakaitse Liit 12. veebruaril 2022 uue rahvaalgatuse “Peatame koerte kahemeetrise keti otsas pidamise seadustamise”, mis kogus Riigikokku pääsemiseks vajaliku arvu allkirju kolme päevaga. Liidu hinnangul kitsendas Maaeluministeeriumi uus eelnõu ketis peetavate koerte heaolu nõudeid, vähendades koerale liikumiseks tagatud maa-ala 40m²-lt 12m²-le ning lubades veokoerte pidamist 2 m pikkuse keti otsas.⁵ 22. veebruaril avaldati Postimehes artikkel, milles käsitleti kelgukoerte ehk veokoerte ketispidamise tingimusi. Artiklis tõi Eestimaa Loomakaitse Liidu endine president Heiki Valner esile, et lühikese keti otsas ööpäevaringne koerte pidamine võib viia olukorrani, kus üleöö hakkab massiliselt tekkima nn veokoeri. Tolleaegse Maaeluministeeriumi toiduohutuse asekanstler Hendrik Kuusk märkis omakorda, et seadusandja ei saa määrusi koostades lähtuda eeldusest, et keegi hakkab loomi sihilikult väärkohtlema.⁶ Loodud algatus kogus kahe nädala jooksul üle 10 000 allkirja, mis näitas avalikkuse huvi teema vastu. Selle tulemusena peatati loomade heaolunõudeid käsitleva määruse muudatuste eelnõu jõustumine, et tagada edasine arutelu ning analüüs.

Kolm aastat pärast esimese rahvaalgatuse loomist jõudis Eestimaa Loomakaitse Liit järeldusele, et Maaeluministeerium ei ole edenenud algatuses taotletud teemade arendamisega ega saavutanud sisulisi edusamme. Kuivõrd ühiskondlik tahe ei olnud toonud kaasa vajalikke seadusandlikke muudatusi, otsustas liit käivitada uue rahvaalgatuse, milleks oli “Keelame koerte ketis pidamise”. Maaelukomisjon arutas algatusega seonduvat kolmel istungil. Aruteludel käsitleti loomaheaolu käsitlevate õigusaktide muutmise plaane, probleemide kaardistamist ja rahvusvaheliste praktikate analüüsi. Algatajad tutvustasid komisjonile ka oma seisukohti ja ettepanekuid. Arutelude järgselt algas väljatöötamiskavatsuse väljatöötamine, mille käigus analüüsiti õiguslike regulatsioonide valikuid ja hinnati erinevate meetmete mõjusid.

Selle aasta 14. juunil avaldas Regionaal- ja Põllumajandusministeerium loomakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse, mis saadeti kooskõlastamiseks teistele ministeeriumidele ning see sisaldab muuhulgas ka koerte ketis pidamise keelustamist. Dokumendis on välja toodud lahendusena üleminekuperioodi kehtestamine, mis lähtuks seaduse muudatuse jõustumise ajast ning selle jõustumisest alates ei tohi teatud vanuses koeri enam ketti panna kogu nende elu jooksul. Selle eesmärk on vältida täna ketis peetavate koerte lahtilaskmise kohustust. Kavatsuses on välja toodud ka parim võimalik lahendus: keelustada koerte ketis pidamine alates teatud kuupäevast (nt 01.01.2025) ning keelata ketis pidamine ka nende koerte puhul, kes on sündinud enne seda kuupäeva, kuid keda ei ole eelnevalt ketis peetud.⁷

Intervjuu rahvaalgatajaga

ELU projekti rühmaliikmed Mairit Krabbi ja Laura-Marie Jõgi viisid läbi kaks poolstruktureeritud intervjuud. Esimene intervjuu toimus rahvaalgatuse menetlejaga, kelleks oli Riigikogu maaelukomisjoni nõunik Merle Kruusimägi ning teine intervjuu toimus Eestimaa Loomakaitse Liidu juhatuse liikme Piret Teesiga. Intervjuu menetlejaga toimus 6. novembril 2024 kell 11:00 ning intervjuu rahvaalgatajaga toimus 15. novembril 2024 kell 16:00. Järgnevalt esitatakse rahvaalgatuse esindajaga läbiviidud intervjuu põhjal olulisemad tähelepanekud, mis

⁵ <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/669-peatame-koerte-kahemeetrise-keti-otsas-pidamise-seadustamise>

⁶ <https://www.postimees.ee/7460311/maaeluminister-hakkab-arutama-kelgukoerte-ketispidamise-tingimusi>

⁷ <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/d931f962-c03c-4202-8a29-4c02486ec848>

seonduvad projekti peamiste uurimisküsimustega. Samuti antakse ülevaade menetleja seisukohast algatusele.

Rahvaalgatuse koostamine

Rahvaalgatuse „Keelame koerte ketis pidamise“ loomine lähtus selgest eesmärgist: saavutada seadusandlik muudatus, mis keelaks koerte alalise ketis pidamise Eestis. See algatus ei olnud Piret Teesi ja Eestimaa Loomakaitse Liidu esimene kokkupuude rahvaalgatusega, varasemad algatused olid seotud loomade heaolu parandamise ja negatiivsete seadusemuudatuste peatamisega. Tegemist oli organisatsiooni kolmanda suure algatusega.

Algatuse idee põhines pikaajalisel kogemusel loomakaitse valdkonnas, kus ketikoerte olukord tõusis korduvalt esile, kui üks tõsisemaid probleeme. „Ketikoerad on üks kõige rohkem väärkoheldumaid kategooriaid üldse,“ ütles Piret Tees. „Kui on näljutatud, haige või surnud koer, siis enamasti on need ketikoerad. Nende olukord on halvim, sest nad ei saa end ise aidata.“ Liidu poolt kogutud statistika ja juhtumite analüüs näitasid, et ketikoerad on sageli kõige enim väärkoheldud loomade kategooria. Nende kannatused hõlmavad alatoitumist, kehva tervist, ilmastikukaitse puudumist ja ükskõiksust omanike poolt. Koerte ketis pidamise keelustamine tõsteti esile just seetõttu, et tegemist on suure ühiskondliku probleemiga, mis nõuab kiiret lahendust.

Algatuse koostamise protsessis ei olnud vaja teha suurt eeltööd, kuna varasemate algatuste ja eksperthinnangute põhjal oli vajalik materjal juba olemas. Lisaks oli Eestimaa Loomakaitse Liidu liikmetel põhjalik teadmine kehtivatest õigusaktidest ning nende kitsaskohtadest. „Me teadsime juba peast, mida seadus ütleb,“ märkis Tees. „Varasemate algatuste põhjal oli kogu materjal meil juba valmis. Ka eksperthinnangud, nagu Lea Tammelehe analüüs, olid olemas.“ Ekspertarvamused ja andmestik toetasid algatuse sisu ning aitasid näidata, miks muudatus on vajalik. Piret Teesi sõnul oli oluline algatuse koostamisel leida selge fookus – kui „AITAB!“ algatus käsitles üle 30 erineva loomakaitse alase soovitusena, siis ketikoerte küsimus tõsteti prioriteedina esile, kuna mitme teema üheaegne käsitlemine oleks seadusandjate jaoks keeruline. „Saime aru, et korraga palju teemasid ette võttes ei jõua kuskile,“ lisas Tees. „Otsustasime võtta ühe konkreetse teema, mis on oluline ja milles ühiskond on valmis muutusteks.“

Rahvaalgatuse üleandmine

Rahvaalgatus.ee platvormi tehnilist toimivust hindas Piret Tees positiivselt. Intervjueeritava sõnul oli keskkonna kasutamine sujuv ja intuiitiivne, ilma tehniliste takistusteta. „Mul ei ole ühtegi etteheidet,“ ütles Tees. „Kõik oli lihtne ja sujuv. Mul ei olnud vaja midagi lisaks uurida ega vaeva näha.“ Piret Tees tunnistas, et kuigi ta töötab IT-valdkonnas, võivad tehnilised probleemid sageli tekitada frustratsiooni. Rahvaalgatus.ee veebilehel aga kulges protsess probleemideta, mis tegi algatuse esitamise kiireks ja mugavaks.

Allkirjade kogumine osutus samuti edukaks. Eestimaa Loomakaitse Liidu sotsiaalmeediakanalite jälgijaskond, kus tol hetkel oli üle 26 000 inimese, aitas algatust kiiresti levitada. „Meil ei olnud vaja teha suuri reklaamkampaaniaid,“ selgitas Tees. „Jagasime infot sotsiaalmeedias ja saatsime pressiteateid. Kõik juhtus loomulikult, sest inimesed olid teemaga juba kursis ja tundsid tugevat toetust.“ Facebookis jagati infot aktiivselt, mille tulemusel jõudis algatus kiiresti laiema avalikkuseni. Lisaks saadeti pressiteateid suurtele meediaväljaannetele nagu Delfi ja Postimees, et suurendada algatuse nähtavust. Kuigi intervjuu ajal ei olnud täpselt teada,

kas kõik pressiteated avaldati, tõdes Piret Tees, et ühiskond oli teema suhtes valmis ning rahvas soovis koerte ketis pidamise keelustada. Toetus tuli ilma selleta, et oleks vaja olnud teha ulatuslikku tänavatööd või korraldada kallist reklaamkampaniat.

Allkirjade kogumise kiire tempo näitas, et avalikkus oli teemaga väga tugevalt kaasatud. Tegemist oli ühe suurima toetajaskonnaga rahvaalgatusega Eestis, mis andis märku kodanike valmisolekust muutuseks. Samas rõhutas Piret Tees, et tulevikus võiks kaaluda algatusele veelgi suurema reklaami tegemist, näiteks riigimeedia või telekanalite kaudu, et toetust veelgi kasvatada.

Rahvaalgatuse mõju ja järelkaja

Kuigi rahvaalgatus jõudis seadusandliku protsessini ning sai maaelukomisjoni ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi laual arutlusele, ei ole soovitud tulemust veel saavutatud. Piret Tees tõi esile, et algatus on oluline vahend diskussiooni tõstatamiseks, kuid seadusandjate huvipuudus ja aeglased menetlused piiravad selle mõju. „*Me ei ole oma eesmärki veel saavutanud,*“ ütles Tees. „*See protsess on veninud juba üle kahe aasta, ja siiani ei ole selge, kas midagi muutub.*“ Ehkki ministeerium on avaldanud loomakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse, mis sisaldab muuhulgas ka koerte ketis pidamise keelustamist, siis Teesi sõnul puudub liidul edasine teadmine menetluskäigu ning otsuste kohta. Lisaks tõi Tees välja, et kuigi kavatsuses oli toodud lahendusena välja üleminekuperioodi kehtestamine, siis tema sõnul ei ole sellisel määral üleminekuaeg õigustatud, kuivõrd kõik tänased ketikoerad peavad sellisel juhul kuni enda surmani ketis virelema. Seetõttu on liit mõelnud ka uue rahvaalgatuse algatamise peale.

Piret Teesi sõnul ei taga rahvaalgatus üksinda kiireid tulemusi, kuna seadusandjate huvi puudumine võib protsessi aeglustada. Ta tõi välja näiteid teistest kiiresti vastu võetud seadustest, nagu maksumuudatused, mis näitavad, et kui seadusandjal on tõeline huvi, suudetakse otsused langetada väga kiiresti. „*Kui seadusandjal on huvi, käib kõik väga kiiresti,*“ ütles Tees.

Siiski näeb Piret Tees rahvaalgatustes olulist väärtust. Need suurendavad ühiskonna teadlikkust ja annavad kodanikele võimaluse oma seisukohti väljendada. „*Rahvaalgatus aitab vähemalt diskussiooni tekitada,*“ ütles Tees. „*Inimesed saavad oma toetust näidata ja avaldada survet.*“ Näiteks Eestimaa Loomakaitse Liidu algatuse puhul oli oluline rõhutada, et ühiskond on valmis ketikoerte keelustamiseks. Samuti aitasid allkirjad tõstatada intensiivset avalikku arutelu, mis hoidis teema päevakorras.

Kuigi rahvaalgatuse tulemus pole veel realiseerunud, on Piret Tees ja Eestimaa Loomakaitse Liit saanud olulisi õppetunde. Esiteks tõi ta esile, et rahvaalgatusel on kaudne mõju: need tekitavad ühiskonnas diskussiooni ja annavad inimestele võimaluse panustada olulistesse teemadesse. „*Kui esmapilgul tundub, et rahvaalgatused ei anna tulemusi, siis tegelikult aitavad need teemat päevakorras hoida,*“ märkis Tees. Intervjuus rõhutas Piret Tees, et tulevikus tuleks algatustele teha rohkem reklaami ning leida viise, kuidas kaasata rohkem inimesi. „*Kui me suudaksime koguda 50 000 allkirja, oleks algatusel oluliselt suurem mõju,*“ ütles Tees. „*Praegu toetab meid juba suur osa ühiskonnast, aga suurem kampaania võiks toetust veelgi kasvatada.*“

Piret Teesi sõnul näitas protsess, et rahvaalgatus.ee on oluline ja tänuväärne tööriist, mis annab kodanikele häälte. Ta rõhutas, et hoolimata pettumustest ja aeglasest menetlusest ei tohiks

rahvaalgatuse alahinnata. Tuleb jätkata uute algatuste loomist ja vajadusel sama teema korduvalt tõstatamist, kuni saavutatakse soovitud muudatused.

Lõpetuseks andis Piret Tees soovitusi teistele algatuste tegijatele. Ta soovitas hoida algatuse tekst lühike ja konkreetne, et inimesed saaksid kohe aru, millist eesmärki soovitakse saavutada. „Pikk ja detailne tekst võib olla takistuseks,“ sõnas Tees. „Kui tekst on lihtne ja konkreetne, jõuab sõnum paremini inimesteni.“ Lisaks võiks tema sõnul argumentatsiooni ja lisamaterjalid paigutada eraldi viidetena, et lihtsustada algatuse põhisõnumi mõistmist.

Menetleja hinnang algatusele

Riigikogu komisjonidesse jõuavad rahvaalgatused menetlusse pigem harva, näiteks maaelukomisjoni jõuab neid vaid 2-3 algatust aastas. Kui rahvaalgatus jõuab Riigikogusse, kontrollib Riigikogu juhatuse nõunik esmalt, kas algatusega tehakse seadusest tulenev ettepanek kehtiva regulatsiooni muutmiseks või ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks ning kas algatusel on nõutud arv toetusallkirju. Kui algatus vastab nõuetele ja võetakse menetlusse, suunatakse see vastavasse Riigikogu komisjoni, kus algatusega sisuliselt tutvutakse ning alustatakse põhjalikku arutelu.

Maaelukomisjoni jõuavad algatused, mis puudutavad peamiselt loomade heaolu teemasid, mida komisjoni liikmed peavad Eesti ühiskonnas väga oluliseks. Algatuste menetlemisel kuulatakse esmalt ära algatajate arvamus olukorrast, seejärel otsustab komisjon, milliseid huvigruppe teema veel puudutab. Maaelukomisjoni nõunik Merle Kruusimägi märkis, et *“komisjoni liikmed annavad laiemat vaadet teemale – milliseid teemasid tuleks veel vaadata lisaks loomade heaolu teemale, kas sotsiaalsed teemad, majanduslikud teemad vms.”* Konkreetse rahvaalgatuse *“Keelame koerte ketis pidamise”* menetlemisel tõi nõunik välja, et komisjoni liikmed kasutavad tihti näiteid välisriikide praktikast, mida saab aruteludes rakendada. Soomes on näiteks sotsiaaltöötajatel ülevaade sellest, kas inimesed tulevad oma eluga toime ja kuidas nad oma koerte eest hoolitsevad.

Kui hinnata Eestimaa Loomakaitse Liidu viimase rahvaalgatuse edukust, märkis Kruusimägi: *“Kui nad eeldasid, et me võibolla kohe viime loomakaitseseadusesse sisse selle punkti, et koeri ei tohi ketis pidada, siis nad ilmselt seda ei saavutanud. Aga me andsime selle teema ministriumile edasi, kes selle teemaga pidevalt tegeleb. Ministrium korraldab ümarlaudu, osapooled on kutsutud kokku, püütakse leida lahendusi. Alati ei anna see seda soovitud tulemust”*. Ta rõhutas, et kuigi konkreetne eesmärk ei ole veel saavutatud, on oluline tajuda, et ühiskond liigub suunas, kus loomade heaolu muutub aina olulisemaks. See peegeldab laiemat väärtuste muutust, kus loomade koht ühiskonnas on hakanud rohkem tähelepanu saama. Ta lisas: *“algatajatel on enda eesmärk, mida nad saavutada tahavad ja nad on väga fokuseeritud just sellele teemale ja sellele eesmärgile. Kui nad räägivad koerte ketis pidamisest, siis ilmselt nad ei saagi või ei olegi nende puhul oodatud, et nad mõtleksid, kuidas üks vananimene, kellel koer on ketis ja kes võibolla halvasti liigub, et kuidas ta selle koera nüüd lahti laseb kuskile külavahela. Mis saab siis, kui see koer läheb ja pureb külaelanikke? Kes siis vastutab? Tal ei ole jõudu ega suutlikkust teisiti koera pidada. Samas emotsionaalses mõttes on talle ju väga vajalik, et tal on see seltsiline koera näol olemas. Neid tahke on nii palju, et algataja võib sellele mõelda, aga lõpuks ta jõuab ikkagi sinnani, et koeral on ketis paha. Muidugi on paha.”* Kruusimägi tõdes, et selliste nüansside arvestamine muudab rahvaalgatuste menetlemise keerukaks.

Kruusimägi tõi välja ka oma seisukoha esimesele Eestimaa Loomakaitse Liidu selleteemalisele rahvaalgatusele “AITAB! Rahvaalgatus Loomakaitse seaduse ja sellega seonduvate õigusaktide muutmiseks” ning selgitas, miks see ei osutunud tulemuslikuks. Peamise põhjusena tõi ta esile ettepanekute suure hulga: *“Selles algatuses oli ettepanekuid ikka meeletult, 30 ringis. Need puudutasid erinevaid ministeeriume ja erinevaid õigusakte ning osasid õigusakte, mis ei olegi üldse meie komisjoni valdkonnas, nt korralduseadus ja asjaõiguseadus.”* Ta märkis, et ettepanekute paljusus mõjutas oluliselt töökoormust ja ressursside jaotamist. Kruusimägi lisas: *“Mulle väga meeldib, et loomad on hooldatud ja nende heaoluga on kõik korras. Aga, kui ma panen sinna kõrvale inimesed ja nende toimetuleku, siis see ongi see kaalukoht, kuhu seda ressursi suunata. Need ei ole vabandused, aga peab tunnistama, et ressurss on piiratud ja kõike ei jõua. Prioriteetid tuleb paika panna..”*

Samas rõhutas Kruusimägi, et kuigi rahvaalgatuse esialgne fookus võis olla liiga laialivalguv, aitas see siiski esile tõsta olulisi teemasid, mida on hiljem kitsamalt edasi arendatud. Näiteks tõi kõige esimene algatus tähelepanu ketikoerte ja puurikanade heaolule, mis on nüüdseks leidnud konkreetsemat käsitlemist. Tema sõnul muudab selliste teemade täpsustamine ja selgepiirilisem käsitus rahvaalgatused tõhusamaks ja nende menetlemise kergemaks.

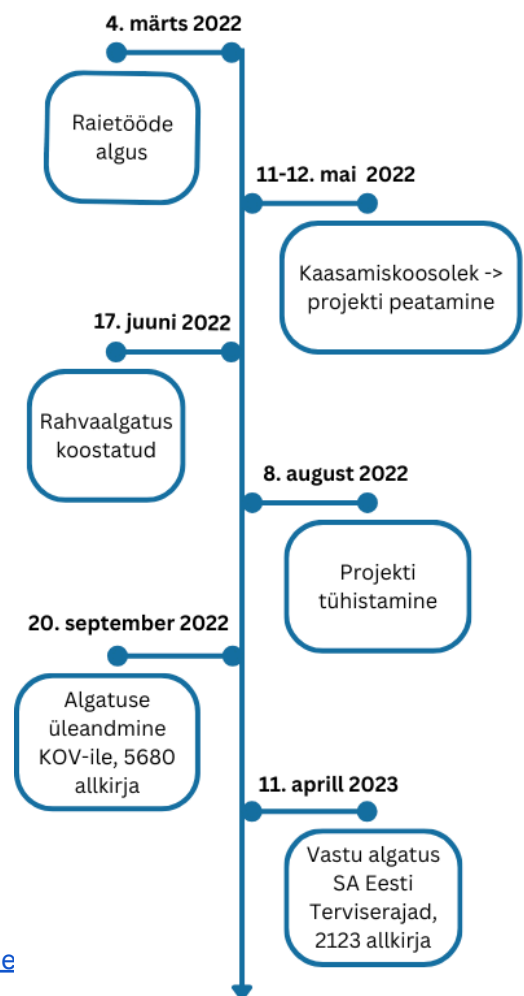
Kruusimägi tõi esile ka üldised väljakutsed, mis takistavad loomade heaolu parandamist Eestis. Üheks oluliseks probleemiks on järelevalve ja vastutuse jaotumine erinevate asutuste vahel, mis tekitab süsteemse koormuse. Sellest tulenevalt on oluline, et rahvaalgatuse ettepanekud oleksid realistlikud ja keskenduksid kitsalt ühe teema lahendamisele, et nende elluviimist oleks lihtsam tagada. Algatused aitavad kaasa ühiskondliku teadlikkuse tõstmisele ja avaliku debati tekkimisele. Kuigi konkreetne algatus ei toonud vahetut seadusemuudatust, aitas see kaasa laiemale arusaamale loomade heaolu olulisusest ning sundis poliitikakujundajaid otsima uusi viise probleemidega tegelemiseks.

Rahvaalgatus 3: “Ei asfaldile Nõmme–Mustamäe maastikukaitseala metsas!”, 5680 allkirja⁸

Sütiste metsa terviseradade rajamise teema kulg rahvaalgatuse vaatest

2022. aasta märtsis alustati Tallinnas raietööd, et rajada asfalteeritud terviserajad Sütiste metsa laiemalt Nõmme–Mustamäe maastikukaitsealale. Seejärel läks kohalik kogukond kihama ning asuti metsa kaitsma terviseradade rajamise eest. Kohalike aktiivsete kodanike poolt loodud MTÜ Sütiste Metsa Selts esitas rahvaalgatuse 17. juunil 2022 kogumaks kohalike elanike toetust. Kolme kuuga koguti 5680 allkirja - neist 4152 digitaalsed ja 1528 paber kandjal. 2022. aasta augustiks oli selge, et kohalik elanike vastuseisu tõttu terviseradade rajamisega sellisel kujul edasi ei minda.

Lugu sai alguse 2015. aastal, kui Tallinna linna poolt kehtestati teemaplaneering “Nõmme–Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste planeerimine”, mis lõi muuhulgas võimaluse arendada terviseradasid Sütiste metsa. Kahe aasta pärast alustas SA Eesti Terviserajad ehitusprojekti koostamist ning 2020. aasta jaanuaris väljastati projektile ehitusluba. 2022. aasta märtsiks jõuti projektiga nii kaugele, et oli võimalik alustada reaalsete töödega. 4. märtsil tehti algust raietöödega. Osadele kohalikele elanikele saabus see üllatusena ning alustati uurimist, mis põhjusel ja mida kavatakse metsa rajada. 8. märtsil ilmusid nii Delfi Roheportaalis (“Tallinna kaitsealale rajatakse uued terviserajad elujõuliste puude arvelt”) kui Postimehes (“Terviseraja uuendamine töö kaasa sadade puude huku”) lood terviseradade rajamisest ja sellega kaasnevast raietöödest. Umbes nädal aega hiljem peatati raietööd, sest metsas märgati kanakulli. Toonane Mustamäe linnaosa vanem märkis, et raietööde peatamine annab võimaluse kogukonnale projekti tutvustada ja selle üle arutada. Selgitamaks projekti avaldas 4. aprillil Tallinna linn küsimused-vastused projekti kohta⁹ ning 11. aprillil põhjendas omalt poolt projekti vajalikkust SA Eesti Terviserajad¹⁰. Senised vastused, põhjendused ja selgitused ei olnud piisavad kohalikele, mistõttu toimus 11. mail Nõmme Kultuurikeskuses avalik kaasamiskoosolek¹¹ arutamaks projekti, kus osalesid erinevad huvipooled, sh linnaesindajad ning kohalikud elanikud. Arutelu kujunes tuliseks ning kohale tulnud

⁸

<https://rahvaalgatus.ee/initiatives/745-ei-asfaldile-n%C3%B5mme-la-metsas>

⁹ <https://www.tallinn.ee/et/uudis/toodest-sutiste-metsas-kusimused-vastused>

¹⁰ <https://terviserajad.ee/paremad-liikumisvoimalused-nomme-mustamae-maastikukaitsealal/>

¹¹ https://www.youtube.com/watch?v=apLJOPCxqu8&ab_channel=N%C3%B5mmeLinnaosaValitsus

elanikke ei suudetud veenda projekti vajalikkuses. Päev hiljem, 12. mail teatas Tallinna linn projekti peatamisest.

Aktiivsed kohalikud korraldasid kaks mõõtmispäeva (22. mail ja 26. mail) märkimaks maha võetud puud kaardile¹². Sellest selgus, et raietööde käigus võeti maha 787 puud. Seejärel toetudes muuhulgas nendele andmetele esitas 17. juunil MTÜ Sütiste Metsa Selts algatuse “Ei asfaldile Nõmme–Mustamäe maasikukaitseala metsas!” rahvaalgatus.ee platvormile. Seejärel toimus aktiivne digi- kui paberallkirjade kogumine. Algatuses tehti kolm ettepanekut:

1. “Nõuame Nõmme–Mustamäe maastikukaitseala teede säilitamist olemasoleval looduslikul kujul ning oleme kategooriliselt vastu nende asfalteerimisele, graniitkillustikuga katmisele või muul kujul muutmisele!”
2. “Nõuame Nõmme–Mustamäe maastikukaitseala terviseradade rajamise II etapi täielikku tühistamist!”
3. “Nõuame keskkonnakahjude inventuuri ning kahjude eest vastutavate isikute avalikustamist ja vastutusele võtmist!”

Mõned päevad hiljem, 20. juunil moodustati Tallinna linna poolt töörühm, mille eesmärgiks oli leida lahendus kujunenud olukorrale ja arutada projekti saatust. Huvipooled ei suutnud töörühma formaadis pooleteise kuu jooksul ühele nõule jõuda, mistõttu teatati 8. augustil, et projekt tühistatakse. Vaatamata sellele, et projekt tühistati läks MTÜ Sütiste Metsa Selts algatusega edasi ning andis selle 20. septembril üle Tallinna linnale. Osadel kohalikel elanikel puudus kindlus, et projekt on täielikult lõpetatud. 22. detsembril Tallinna linn vastas algatusele, milles tervitati aktiivset kogukondlikku tegevust, kuid nenditi rahvaalgatuse vormistuslikku nõuetele mittevastavust. Järelkajana peeti 2023. aasta 17. veebruaril järjekordne avalik koosolek teema arutamiseks, kuid seekord MTÜ Sütiste Metsa Seltsi eestvedamisel, kuhu olid kutsutud kõik huvipooled. Linnaesindajad jätsid koosolekule tulemata.

2023. aasta 11. aprillil esitas SA Eesti Terviserajad vastu rahvaalgatuse, millega sooviti muuhulgas toetust Sütiste terviseraja ehitusele¹³. Toetuse kogumiseks avaldati ka 16. mail Postimehes sisuturunduse artikkel¹⁴. Algatus kogus 2123 allkirja, millest jäi väheks, et algatus kohalikele omavalitsusele esitada. Nimelt KOV-ile esitatav rahvaalgatus peab saama vähemalt ühe protsendi jagu omavalitsuse elanike allkirju.

Intervjuu rahvaalgatajaga

ELU projekti rühmaliikmed Kati ja Jörgen viisid läbi poolstruktureeritud intervjuu ühe rahvaalgatuse liikmega MTÜ-st Sütiste Metsa Selts. Intervjuu toimus 07. novembril 2024 kell 12.00–13.00. Tervikliku analüüsi koostamiseks võeti intervjuu tegemise eesmärgil ühendust ka rahvaalgatuse menetleja Tallinna linnavalitsusega, kuid soovile ei vastatud. Seega ei olnud võimalik analüüsida menetleja poolset vaadet rahvaalgatusele. Järgnevalt tuuakse välja rahvaalgatuse esindaja intervjuu vastustest olulised tähelepanekud, mis on seotud projekti peamiste uurimisküsimustega.

¹² <https://nm-mka-kaitseks.github.io/Kaart/>

¹³

https://rahvaalgatus.ee/initiatives/900-toeta-terviseradade-vajalikkust-tallinnas?fbclid=IwAR3JOHLjahDyxcB2fMT_cmXFR--CoHxPCHQxdlS3pU4MJqLIUNwK32DOxk

¹⁴

<https://sport.postimees.ee/7775092/uleskutse-toeta-rahvaalgatust-ning-aita-luua-uus-ja-turvaline-terviserada>

Rahvaalgatuse koostamine

Rahvaalgatus sai alguse kohalike elanike murest ja vastuseisust Tallinna Mustamäe Sütiste metsa asfalteerimisplaanidele, mis hõlmasid metsaaluste teede katmist asfaltiga. Intervjueeritav on tervisesportlane, kes käib sütiste metsas aastaringselt jooksmas, sest elab selle metsa läheduses. *“Mets on minu jaoks turvapaik, ma ei viitsi kuskil mujal trennis käia, panen tossud jalga ja jooksen kohe metsa. Kui Ukraina sõda algas, siis see oli juba šokk omaette kõigile. Läksin sama aeg üks päev jooksmas ning ma kuulen, et saed töötavad ja suured männid langevad. Ma olin täiesti šokis. Vastutulevad inimesed olid kõik šokis. Ma tegelikult ei ole üldse selline aktiivne kodanik, kuid see oli minu jaoks rünnak millelegi, mis on väga isiklik mulle.”*

Kohalikud elanikud hakkasid puude langetamise kohta rohkem infot koguma, sest asfalteerimise plaanist ei olnud enam inimesed teadlikud. *“Seejärel hakkaski see pall veerema, inimesed hakkasid üksteisega suhtlema. Mina suhtlesin seal metsas joostes nende inimestega, kes seal kõndisid. Ma nägin kuidas vanemad inimesed reaalselt nutsid seal puude juures nagu ma isegi. See kontakt, kuidas sa näed kui palju inimesi on, see tegelikult haarab. Minu jaoks on inimeste kaasamine väga oluline. Võib-olla ma selle petitsiooni enda peale sellepärast võtsingi. Kui ma nägin selle kogukonna tuge, siis ma sain aru, et ainus võimalus siit võitjana välja tulla on seda kogukonda kaasata.”*

Seejärel korraldati koosolekuid, loodi MTÜ Sütiste Metsa Selts ning alustati petitsiooni koostamisega. Petitsiooni jaoks otsustati allkirju koguda Rahvaalgatuse platvormil. *“Mina arvasin, et peaksime kohe petitsiooni tegema. Uurisin, et mis variandid oleksid. Üks keskkond on petitsioon.ee ja siis teine rahvaalgatus.ee. Kuna rahvaalgatus tundus nii usaldusväärne ja seal oli kohe näha, et kuhu see suunatakse edasi ehk see protsess tundus väga loogiline, turvaline ja usaldusväärne, siis me valisime rahvaalgatuse platvormi.”* Rahvaalgatuses olev sõnastus mõeldi seltsiga üheskoos läbi, et sõnum oleks kõigile üheselt arusaadav. Rahvaalgatus läks ülesse 17. juunil ning 20. juunil toimus koos kohaliku omavalitsusega metsa teemal koosolek. *“Koosoleku ajal tutvustasime petitsiooni ning siis me nägime, et kuidas hakkavad hääled tulema. Esimese päevaga tuli mingi 1000 häält praktiliselt täis. See oli meie jaoks uskumatu motivaator. Siis me ütlesime ka, et näete hääled juba tulevad, kuid nad naersid seal meie üle.”*

Seejärel hakati rahvaalgatusele kampaaniat tegema. Peagi selgus, et paljud eakamad petitsiooni toetajad soovisid samuti rahvaalgatust allkirjastada, kuid neil puudusid selleks oskused ja võimalused. Seetõttu alustati allkirjade kogumist ka paber kandjal. *“Meil oli hästi erinevalt. Meil oli niimoodi, et need vabatahtlikud, sellised proudad, kes olid metsas ja patrullisid, mapid kaenlas, olid ja tulidki, ise pöördusid minu poole küsides, kas me saame aidata. Nad igapäevaselt jalutasidki seal, neil oli mapp kaasas. Seltsiliikmetel olid mapid kaasas, et kus iganes nad liikusid, et siis nad said allkirju võtta. Kui telefoninumbri avalikustasime, siis panime selle ka sinna metsa kuhugi puude külge. See mets oligi vot selles suhtes ise see koht, kus need inimesed said seda infot. Sotsiaalmeediast said võib-olla nooremad inimesed. Aga metsast saime kogukonna, sest seal olid need inimesed, keda see teema reaalselt puudutas. Ja siis hakkasidki helistama – mingi mees helistab kuskilt, et aga ma tahan nii väga allkirja anda. Siis leppisime kohtumised. Läksin ka kipsis jalaga inimesele ukse taha.”* Kokku koguti paber kandjal 1528 allkirja. *“Sütiste Metsa telefoninumber oli minu käes ning ma 24/7 võtsin telefoni vastu. Mu perekond oli minuga pidevalt hädas, sest ükskõik kas me olime söömas vms, mul telefon kogu aeg helises. Tädid ja onud helistasid, et nad tahavad allkirja anda.”*

Kuigi Sütiste Metsa Selts oli teadlik, et arvesse lähevad ainult Tallinna linna sissekirjutusega inimeste allkirjad, pole siiani selge, kas kõik allkirjad vastasid sellele nõudele. Seltsil puudus võimalus isikuandmeid kontrollida, samuti pole teada, kas linnavalitsus kontrollis allkirjade vastavust esitatud tingimustele. *“Ma ei usu, et nad seda tegid.”* Lisaks pandi QR-koodid metsa ülesse, mis viisid otse petitsiooni hääletuse juurde. *“Meil oli tegelikult igasugu ideid veel, et kuidas seda asja veel suuremaks teha, aga kõike ei jõudnud.”*

Rahvaalgatuse üleandmine

Kuigi augustis linnavalitsus otsustas metsaradasid mitte asfalteerida, siis petitsiooni allkirjade kogumisega mindi ikkagi edasi, sest see ei olnud ainukene punkt, millele rahvalgatajad allkirju kogusid. *“Kuna augustis siis öeldi, et ei asfalteerida ja me tahtsime septembris leppida kokku mingi kindla aja, et allkirju üle anda, siis nad lükkasid seda kogu aeg edasi. Lõpuks kui kellelgi oli aega, siis nad ütlesid, et miks te neid allkirju üldse tahate enam anda? et me enam ju ei asfalteeri? mis te üldse siit enam tahate? Me ütlesime, et me tahaks, et need ametlikult jõuaksid kuhugi. Et me oleksime ametlikult need allkirjad üle andnud. On nii palju inimesi, kes on oma arvamust ja tahet väljendanud. Me tahaks, et sellest jääks jälg maha, et protsess saaks lõpule viidud. Me küsisime, et kas meid kutsutakse sinna nendele edasistele koosolekutele. Algul oli jutt, et hakatakse kutsuma meie esindajad sinna arutlemise koosolekutele, aga seda tegelikult ei tehtud.”*

Rahvaalgatus edastati Tallinna Linnavalitsusele 20. septembril ning sel päeval viidi üle ka koopiad paber kandjal kogutud allkirjadest. Intervjueeritav tõi esile, et rahvaalgatuse platvormil võiks olla samuti mingit moodi võimalus paber kandjal kogutud allkirjad üles laadida, kasvõi hägustatult.

Pärast petitsiooni esitamist linnavalitsus arutelusid ei pidanud ning detsembris saadeti vastuskiri, kus teatati uuesti, et asfaldi metsa ei rajata. Linnavalitsuse vastusega rahvalgatajad rahule ei jäänud. *“No ma arvan, et võib-olla ikkagi oleks võinud kutsuda seal mingisugusele arutluskoosolekule. Kas seal üldse oli mingi arutluskoosolek? Kui seal oli, siis nad oleksid võinud seal põhjendada ära, et miks näiteks ei tühistata seda ehitusluba ära või tuua välja siis need mingisugused edasised plaanid. Et noh, et mida nad siis nagu kavatsevad teha, et miks nad seda ehitusluba seal alles tahavad säilitada.”*

Rahvaalgatuse mõju ja järelkaja

Rahvalgatajad arvavad, et petitsiooni koostamisel oli väga suur mõju, et asfaldi metsa siiski ei rajatud. Mainiti, et arvatavasti pöördusid puude langetamise ajal ka paljud eraisikud linnavalitsuse poole, kuid sellel ei olnud nii suur mõju kui petitsioonil. *“Ma tean, et tollel hetkel pöördusid ka hästi palju inimesi sinna, igas vormis (telefoni, e-kirja) kohaliku omavalitsuse poole asfalteerimise teemal, aga tegelikkuses need ei jõudnud kuhugi. See ei tulnud ju kusagil välja, et see oli ka üks põhjus petitsiooni tegemiseks.”*

Enne algatuse tegemist ei oldud täiesti kindlad kas allkirju tuleb piisavalt. *“Juhatuse esimees oli väga optimistlik ja arvas, et me saame täis selle. Mina natukene kahtlesin. Me nägime, et kui me ei saa digiallkirjade hulka täis, et siis meil on ka paberallkirju, kuigi me kahtlesime, et neid võib-olla ei saa selle petitsiooniga siduda. Kui me nägime, et tulid nii digiallkirjad täis ja lisaks veel paberallkirjad, siis me nägime, et see on nii suure mõjuga, et nad ei saa tegelikult seda eitada või vaiba alla lükata. Ma arvan, et see inimhulk hirmutas neid otsustajaid seal. Terviseradade eestvedaja ütles, et kui nad ka*

vastupetitsiooni teeksid, et nad saaksid 15 000 häält. Nad tegid selle petitsiooni järgmisel kevadel ja said 2000 häält. Ja neil oli see väga suur kampaania.“

Algatus oli intervjueeritava sõnul lõppkokkuvõttes edukas, sest tänu algatusele asfaldi ei ehitatud ning tänu petitsioonile tugevnes kohalik kogukond. Miinuseks peetakse seda, et ehitusluba on tänaseni tühistamata ning linnavalitsuse menetluse kulg ei olnud nende jaoks ootuspärane.

Menetleja poolne vaade rahvaalgatusele

Tallinna Linnavalitsus ei vastanud intervjuu soovile, mistõttu esitatakse menetleja poolne vaade toetudes linnavalitsuse rahvaalgatuse vastuskirjale, mis esitati 22. detsembril 2022.

Tallinna linnavalitsus märgib vastuskirjas, et tervitab kohalike elanike aktiivset kogukondlikku tegevust. Kinnitatakse, et on algatatud ehituslubade kehtetuks tunnistamise menetlus, kuigi teadaolevalt ei ole seda tänini lõpule viidud. Terviseradade rajamiseks vajalikud hankelepingud on lõpetatud. Linnavalitsus heidab algatajatele ette, et rahvaalgatus.ee platvormil esitatatud algatus ei ole vormistatud eelnõuna nii nagu seda nõuab kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. Samas juhtis Eesti Koostöö Kogu 22.12.2022 vastuskirja saades Tallinna linnavalitsuse (linnasekretäri ja linnakantselei juristi) tähelepanu faktile, et kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ei keela KOVil aidata algatajat eelnõu vormistamisel. Samuti sellele, et toonase riigipoolse KOKSi reformi eestvedaja Rahandusministeeriumi hinnang on, et valla- või linnaelanikel ei peaks olema kohaliku elu küsimuses arvamuse avaldamise eeltingimusena õigusaktide koostamise pädevust.

Algataja koostas algselt ettepaneku rahvaalgatus.ee platvormil - kui selgus, et kohalikule omavalitsusele peab esitama algatuse eelnõu formaadis, siis asuti koostama ka seda, kuid see toimus oluliselt hiljem kui suur hulk allkirju oli juba kogutud. Allkirju koguti ettepanekule, kuid mitte konkreetselt eelnõule. Seega heidab linnavalitsus algatajatele ette, et allkirja andnud elanikud ei ole formaalselt toetanud eelnõud. Seega mainib linnavalitsus vastuskirjas, et vorminõuetele mittevastavuse tõttu ei käsitleta algatust kui rahvaalgatust, mis on määratletud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses, vaid kui märgukirja. Ühtlasi mainib Tallinna Linnavalitsus, et Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala valitseja on Keskkonnaamet, mistõttu tuleb algatajatel pöörduda viimase poole keskkonnakahjude uurimiseks.

Rahvaalgatuste mõju

Rahvaalgatustel on oluline roll Eesti osalusdemokraatia vahendina, pakkudes kodanikele võimalust suunata tähelepanu ühiskonna jaoks olulistele teemadele. Analüüsitud algatuste põhjal on nende peamiseks mõjuks ühiskondliku diskussiooni algatamine ja avalikkuse mobiliseerimine. Kuigi mitte kõik algatused ei vii otseste seadusemuudatusteni, aitavad rahvaalgatused survestada otsustajaid ja suunata tähelepanu konkreetsetele probleemidele.

Algatajad rõhutasid, et rahvaalgatuse eesmärk ei ole ainult seaduse muutmine, vaid ka avaliku arvamuse kujundamine ja arutelude esilekutsumine. Näiteks automaksu vastase petitsiooni algatajad pidasid oluliseks, et ühiskonnas tekiks debatt, mis poliitikute otsuseid rohkem läbipaistvaks muudaks. Samas koerte ketis pidamise algatuse puhul oli algatajate hinnangul suurim väärtus näidata avalikkuse valmisolekut loomakaitserээglite karmistamiseks ning rõhutada loomade heaolu tähtsust. Nõmme–Mustamäe metsa kaitseks loodud algatus mitte ainult ei mõjutanud linnavalitsuse otsuseid, vaid tõi esile ka kogukonna, kes soovis enda elukeskkonna eest seista.

Menetlejate hinnang algatustele tõi esile, et rahvaalgatustel on väärtus ühiskondlike arutelude algatamise ja probleemidele tähelepanu juhtimise vahendina. Näiteks koerte ketis pidamise keelu arutelu viis seadusandliku fookuse loomakaitse teemadele, kuigi lõplikud otsused vajavad aega ja põhjalikumat kaalumist. Samuti tõdesid menetlejad, et rahvaalgatused aitavad teemasid päevakorda tõsta ja poliitilise protsessi läbipaistvust suurendada, isegi kui otseseid tulemusi kohe ei saavutata.

Rahvaalgatuste laiem mõju väljendub eelkõige avalike arutelude kujundamises ja teatud teemade poliitilisse fookusesse toomises. Rahvaalgatus.ee on kodanikele oluline tööriist, mis võimaldab neil osaleda poliitikakujunduses ja suunata tähelepanu olulistele probleemidele, suurendades ühtlasi avalikkuse teadlikkust ja ühiskondlikku kaasatust.

Soovitused algatajatele, menetlejatele ja rahvaalgatus.ee platvormile

Soovitused algatajatele:

- **Selge eesmärk ja fookus** - Mõelda hoolikalt läbi, mida algatusega soovitakse saavutada (nt seaduseelnõu tagasilükkamine, muutmine, avaliku arutelu algatamine). Kitsenda teema fookust ja esita üks või kaks olulist ettepanekut, et algatus oleks selge ja konkreetne.
- **Eelnõu koostamine enne petitsiooni esitamist** - Kui petitsioon käsitleb kohalikku omavalitsust puudutavaid küsimusi, tasub eelnõu koostada juba enne petitsiooni esitamist. See võimaldab petitsiooni toetajatel allkirjastada konkreetset ja täpselt sõnastatud eelnõu, vältides olukordi, kus hiljem koostatud eelnõu erineb algsest petitsioonist.
- **Meedia kaasamine** - Hea meediakajastus annab petitsioonile rohkem tähelepanu ning aitab tekitada ühiskonnas laiemat diskussiooni. Selleks tasub algatajal koostada selge ja lööv pressiteade, pakkuda intervjuusid ning kasutada ka sotsiaalmeedia platvorme (nt. Facebook, Instagram, Tiktok) algatuse toetajate leidmiseks.
- **Kogukonna kaasamine** - Kaasata vabatahtlike ning kohaliku kogukonda, keda antud teema võiks puudutada. Kogukonna tugi on allkirjade kogumisel olulise tähtsusega, et saavutada piisav allkirjade arv petitsiooni esitamiseks riigikogule või kohalikule omavalitsusele.
- **Paberil allkirjade kogumine** - Paberil kogutud allkirju saab arvesse võtta, kui need on korrektselt kogutud. Paberil allkirjade kogumine on eriti oluline eakamate inimeste puhul, kellel võib puududa oskus või võimalus digiallkirju anda, kuid keda algatused siiski puudutavad. Seetõttu on paberil allkirjade kogumine väärtuslik alternatiiv ja hea viis kaasata laiemat sihtrühma.
- **Allkirjade kogumine ka pärast lävendi saavutamist** - Ära peatu allkirjade kogumisega pärast lävendi saavutamist. Mida rohkem allkirju petitsioon kogub, seda tõsisemalt seda võetakse nii avalikkuse kui otsustajate poolt. Suur allkirjade arv näitab teema laiapõhjalist toetust ja suurendab algatuse mõjuvõimu. Seetõttu tasub jätkata aktiivset kampaaniat ka pärast lävendi ületamist.
- **Koostöö ekspertidega** - Ekspertide (nt juura, avaliku sektori või muude asjakohaste valdkondade spetsialistide) kaasamine aitab algatust tugevdada nii sisuliselt kui ka usaldusväärse mõttes. Nende teadmised ja kogemused aitavad koostada paremini põhjendatud ja õiguspäraseid petitsioone ning pakkuda lahendusi, mis on praktilised ja teostatavad. Ekspertide tugi suurendab ka petitsiooni kaalu nii avalikkuse kui otsustajate silmis.
- **Valmisolek ja püsivus** - Ole valmis võimalikeks ebaõnnestumisteks ja kriitikaks, kuid jää oma eesmärkide juurde, kui usud oma algatuse vajalikkusesse.
- **Tuleviku eesmärgid ja strateegiad** - Pärast algatuse lõppemist võiks mõelda ka sellele, kuidas oma algatuse tulemusi edasi edendada ja säilitada, et algatusel oleks jätkusuutlik ja pikaajaline mõju.

Soovitused menetlejatele:

- **Läbipaistvus** - Menetlejate poolne selge kommunikatsioon algatajatele. Mis etapis algatus on. Millised on järgmised sammud.
- **Põhjendus** - Menetleja otsused ja argumendid peavad tuginema faktidel ja olema põhjendatud.
- **Kaasamine** - Menetleja peaks ettepanekuid kuulama ja olema valmis neid arutama.
- **KOKSi muutmise** - Soovitus on seotud menetlejatega, aga suunatud seadusandjale - muuta kohaliku omavalitsuse korralduse seadust (KOKS) nii, et rahvalgatuse kaudu saaks lisaks seaduse eelnõudele kohalikele omavalitsustele (KOV) esitada ka ettepanekuid.

Soovitused Rahvaalgatus.ee platvormile:

- **Paberil allkirjade lisamise võimalus** - Lisada võimalus paberil kogutud allkirjade üleslaadimiseks (nt. anonümiseeritult), et kaasata algatusse ka inimesi, kellel pole ligipääsu digiallkirjastamisele. Samuti näitaks see algatajate pühendumust ja sihipärast tööd suurema toetajaskonna kaasamisel, mis omakorda annab algatusele suurema kaalu ja usaldusväarsuse
- **Selgete juhiste pakkumine** - Pakkuda algatajatele platvormil lihtsaid juhiseid ja näidiseid petitsiooni koostamiseks ning rõhutada petitsiooni sõnastamise olulisust. Kohaliku omavalitsuse tasandi algatuste puhul tuleks lisada ka juhised eelnõu koostamiseks, rõhutades, et eelnõu tuleks valmis teha enne allkirjade kogumise alustamist, et tagada protsessi sujuvus ja vastavus algatuse eesmärkidele.
- **Ühisloomefaasi arendamine** - Tugevdada ühisloomefaasi modereerimise võimalusi, et vältida lahmimist ja edendada konstruktiivset arutelu.
- **Menetluse etappide jälgimine** - Näidata platvormil läbipaistvalt, millises menetlusetapis algatus parasjagu on (mitte ainult "menetluses") ja millised on järgmised sammud.
- **Tagasiside algatajatele** - Tagada algatajatele selge ja õigeaegne tagasiside nende algatuste kohta. Läbipaistvus ja selge kommunikatsioon on väga olulised, et algatajad teaksid täpselt, millises menetlusetapis nende algatus on ning millised on järgmised sammud.
- **Koolitused algatajatele ja menetlejatele** - Korraldada koolitusi ja seminare, et suurendada inimeste teadlikkust rahvaalgatuse protsessist ja anda praktilisi juhiseid algatuste tõhusamaks läbiviimiseks. Lisaks võiks korraldada koolitusi kohalikele omavalitsustele, et selgitada rahvaalgatuse tähtsust ning pakkuda juhiseid, kuidas nad saaksid menetlusprotsessi parandada ja toetada algatuse tulemuslikumalt.